

Rakouský spisovatel Johannes Mario Simmel se narodil 7. dubna 1924 ve Vídni. Jeho otec Walter Simmel pracoval jako chemik, matka Lisa, roz. Schneiderová, byla lektorkou u filmové společnosti Wien-Film. Rodiče pocházeli z Hamburku, ale z pracovních důvodů přesídlili po první světové válce do Vídně. Ve Vídni prožil Johannes Mario dětská, chlapecká i studentská léta, která byla šťastná až do nacistického obsazení Rakouska v roce 1938. Johannesův otec byl Žid a sociální demokrat. Bezprostředně po obsazení Rakouska emigroval do Anglie, kde pracoval jako reportér BBC. Domů se již nikdy nevrátil – zemřel v Londýně 4 měsíce před koncem války. Matka, Johannes Mario a mladší sestra zůstali ve Vídni se ženou, která jim pomáhala obstarávat domácnost – s Češkou Mílou Blehovou. Simmel na ni později vzpomíná: „*Byla ten nejlaskavější, nejstatečnější a nejspravedlivější člověk, kterého jsem kdy potkal.*“ Míla Blehová se objevuje i jako jedna z postav v Simmelově románu *Aféra Niny B.*

V sedmnácti letech začal Johannes Mario psát povídky. Z praktických důvodů však vystudoval chemii, aby jako provozní chemik mohl podporovat matku a sestru. Maturitu složil z chemického inženýrství ve Vídni v roce 1943, po maturitě pracoval ve výzkumném oddělení koncernu Kapsch.

Po skončení druhé světové války pracoval Simmel nejprve jako překladatel a tlumočnick Americké vojenské správy v Rakousku. Později se stal novinářem. Jako kulturní redaktor deníku Welt am Abend psal filmové kritiky a fejetony. V roce 1947 vydal v nakladatelství Paul Zsolnay Verlag svou první sbírku povídek *Setkání v mlze*. V roce 1950 se přestěhoval do Německa. Střídavě žil v Berlíně, Hamburku a Mnichově a uplatnil se jako redaktor různých novin. Pracoval rovněž jako reportér pro ilustrovaný časopis Quick v Mnichově. Z jeho pověření podnikal reportážní cesty po Evropě a zámorí. Během cest poznal řadu významných osobností a mnoho přátel, kteří mu později pomáhali odbornou radou, když ve svých románech psal o různých problémech, jež se objevovaly na světové scéně. V roce 1951 se Simmel připojil ke společenství německy píšících literátů známému jako Skupina 47.

Mezi léty 1950-1962 napsal Simmel sám nebo jako spoluautor 22 filmových scénářů. Po prvním velkém úspěchu – hra *Spolužák* (1959) a román *Nemusí být vždycky kaviár* (1960) – se začal věnovat především psaní populárních románů. Od roku 1963 působí jako spisovatel na volné noze. Žil ve Starnbergu v Bavorsku, často měnil místa svého bydliště (Paříž, Azurové pobřeží, Monte Carlo), cestoval po USA i Latinské Americe. Od roku 1983 žije ve Švýcarsku v Zugu. V roce 1988 vystoupil ze Svazu německých spisovatelů.

V roce 1996 se konal soudní proces s J. M. Simmelem, jehož iniciátorem byl rakouský krajně pravicový politik Jörg Haider. Simmel v rakouském tisku nařkl Haidera z „bezohledného a vražedného štvání proti cizincům“ a Haider ho za to zažaloval „za zlovolné očerňování“. Soud Simmela zprostil viny.

Simmel je třikrát ženatý, třikrát rozvedený, bezdětný. Mezi jeho koníčky patří šachy, dýmka, hudba, četba, malování. Jeho největší jeho láskou je rodná Vídeň.

Na začátku své umělecké dráhy si J. M. Simmel umínil: „*Chci psát knihy, v nichž vystupují lidé, které každý zná, aby se všichni mohli v postavách mých knih poznat. Nikdy nechci zaměňovat nudu za literaturu a chci vždycky psát zajímavě. A pravdivě! V mých knihách by neměla být věta, které nikdo nerozumí. Ve všech mých dílech by všichni lidé měli rozumět všem větám: ministři a pradleny, listonoši a milionářky, prezidenti bank a telefonistky, průvodčí tramvají a tovární dělnice. Chci, aby lidé, kteří za mé knihy zaplatí, za své peníze něco získali. Nejen zábavu, ale také útěchu, že to psal člověk, který má stejné problémy a obavy a starosti jako oni – a kterému se někdy (často, zřídka) podaří najít řešení a zbavit se strachu nebo starostí.*“

Simmelovou románovou prvotinou je *Divím se, že jsem tak veselý* z roku 1949. Román popisuje tísnivou tragiku několika obyvatel Vídně, kteří se při náletu na město ukryli v krytu, který byl zavalen troskami a byl odklizen až po dvou dnech a nocích. Jednou z hlavních postav je Robert Faber, řadový voják wehrmachtu, který dezertoval z války v Maďarsku. Tato postava se objevuje v pozdějším Simmelově díle *Sni svůj bláhový sen*. Další román *Tajný chléb* (1950) je příběhem z poválečné Vídně roku 1945. Je výpovědí o hledání prostého lidského štěstí, o lidském utrpení i zklamání, ale i o lásce a naději. Děj románu *Všechno přiznávám, všechno* (1952) se odehrává v Německu a Rakousku 50. let 20. století. Hrdinou je scenárista Chandler, který se dozví, že kvůli nevyléčitelné chorobě jsou jeho dny sečteny. Veškeré své úsilí věnuje tomu, aby se vyvázal ze všech společenských a osobních vztahů, aby byl volný a svobodný, aby i za cenu podvodu a vraždy dosáhl nezávislosti. Když později sepisuje historii svého života a přiznává všechno, čeho se dopustil, teprve nyní, na prahu smrti, si to plně uvědomuje.

V roce 1957 vychází další román *Bůh chrání milence*, dramatický příběh novináře Hollanda. *Aféra Niny B.* (1958) je příběh s napínavou kriminální zápletkou. Pojednává o osudech zámožného podnikatele Brummera, jeho ženy Niny a jejich osobního řidiče Holdena, bývalého příslušníka wehrmachtu. Významnou roli v románu hraje vydírání, korupce, kompromitace, temná nacistická minulost hrdinů a snaha o její zakrytí. Tento román Simmel věnoval Míle Blehové.

V roce 1960 byl vydán román *Nemusí být vždycky kaviár* s podtitulem *Šíleně odvážná dobrodružství a vybrané kuchařské recepty tajného agenta proti své vůli Thomase Lievena*,

který se stal bestsellerem. Román byl původně psaný na pokračování pro obrázkový týdeník Quick. Na pozadí autentických událostí se s velkou dávkou humorné nadsázky odvíjí řada příběhů a epizod. Patrný je vliv stříhové techniky, který si Simmel osvojil při psaní scénářů. Hlavní postavou díla je tajný agent proti své vůli Thomas Livien, který má dvě životní lásky: ženy a vaření, při kterém dostává nejlepší nápady, které mu leckdy zachrání život. V sobě si nese vlastní životní filozofii: „*Nemusí být vždycky kaviár.*“ Livienovy životní osudy doprovází i řada jeho receptů na vynikající lahůdky. Román byl zfilmovaný a zdramatizovaný pro rozhlas a televizi. Deset let po vydání dosáhl nákladu 10 milionů výtisků, dnes je to přes 30 milionů výtisků ve více než 30 jazycích.

Román *Svůj kalich hořkosti* (1962) svým námětem připomíná Nabokovovu Lolitu. Líčí tragický osud slavného filmového holywoodského herce Petra Jordana, který byl nezapomenutelnou hvězdou v dětství a čeká ho velký filmový návrat. Jordan je nevěrný manžel, který svede nevlastní dceru, jež s ním čeká dítě. Pokoutní lékař zařídí potrat, ale dcera později umírá při dopravní nehodě. Děj románu *Láska je jen slovo* (1963) se odehrává v roce 1960. Jde o příběh lásky mladého studenta Olivera ke krásné Vereně, manželce bohatého bankéře. Jejich láska musí zůstat utajená, stane se však předmětem citového i finančního vydírání a skončí tragicky. V knize se objevuje i problém nacismu, jeho přežívání i problém osamělosti jedince v industrializované společnosti.

V roce 1965 vychází dobrodružný román *S láskou k vlasti nejdál dojdeš*, který vykresluje pestré panorama Berlína roku 1964 na obou stranách berlínské zdi. Román *Všichni lidé bratry jsou* z roku 1967 popisuje příběh muže, vyšetřovaného pro úkladnou vraždu svého bratra. Vyšetřování přivádí čtenáře do velkého světa západoněmecké společnosti, kde vládou peníze, pohybují se váleční zločinci a rozvíjejí činnost revanšistické organizace. Simmel v tomto díle varuje před ožvlýnými stíny fašistické minulosti. V románu *A Jimmy šel za duhou* (1970) se objevuje problematika nebezpečí války vedené biologickými a chemickými zbraněmi, spekulací s vědeckými objevy a přežívajícího nacistického myšlení.

V srpnu 1968 pobýval Simmel jako reportér v Praze. Srpnové události roku 1968 jsou výchozím bodem špionážního románu *Z čeho jsou utkány sny* (1971). Ve hře je důstojník československé kontrarozvědky, který po srpnu 1968 unikl do Německa s důležitými plány Varšavské smlouvy. Děj se odehrává ve dvou rovinách: v komerčním světě masových sdělovacích prostředků, které manipulují vědomím milionů lidí, a ve světě představ nezištného člověka, který po celý život neúnavně ochraňuje slabé a bezmocné. Kvůli popisu srpnových událostí roku 1968 v tomto románu nesměl být Simmel v sedmdesátých a osmdesátých letech v Československu vydáván.

Roku 1973 vychází *Jen vítr to ví*, román s neobyčejně zajímavou a dobrodružnou zápletkou. Odehrává se ve světě finančních kruhů, ve kterém došlo k sérii vražd. Jde o neúprosný boj několika lidí, kteří se snaží, byť marně, dát průchod právu a spravedlnosti. Román *Nikdo není ostrov* (1975) se zabývá ožehavým problémem mentálně postižených dětí. Podává příběh mentálně postižené Babs a její matky, slavné filmové hollywoodské herečky. Je to dobrodružný román, který je však také cenným pokusem prolomit bariéru, kterou se vyspělá civilizace brání světu mentálně postižených. Upozorňuje na to, že se nikdo nemůže jako ostrov obrnit mořskou hladinou proti zapomnění a lhostejnosti, že nikdo nežije sám pro sebe.

Bohaté zpravodajské a novinářské zkušenosti zúročil Simmel v románu *Hurá, ještě žijeme* (1978). Na životním příběhu fiktivní postavy Jakuba Formana z různých úhlů pohledu líčí poválečný vývoj západní Evropy, charakterizovaný jako „hospodářský zázrak“. Dílo je prokládané dobovými dokumenty. Roku 1979 vychází *Dvaadvacet centimetrů něžnosti* – výbor 71 povídek a úvah, které v malém průřezu zobrazují historii a atmosféru dané doby. Jde o příběhy plné humoru i hněvu, hořkosti i porozumění, lásky i smutku, v nichž se odráží autorova nezměrná víra v člověka. Děj románu *Mějte naději* (1980) se odehrává v prostředí vědeckého výzkumu prostředku proti drogové závislosti na pozadí mezinárodního obchodu s narkotiky. *Země zůstane ještě dlouho mladá* (1981) je sbírka krátkých povídek, zpráv a zamyšlení, ve kterých Simmel zachycuje momentky z uplynulých dob tak, jak je viděl jako reportér.

V roce 1983 vychází společenský román *Nechte prosím kytky žít*. Hlavním hrdinou je úspěšný státní návladní, který jako jediný přežije výbuch letadla z Paříže do Vídně. Rozhodne se předstírat vlastní smrt, žít pod jiným jménem a změnit dosavadní způsob života. Znovu se šťastně ožení, ale ani vražda mu nepomůže nalézt vytoužený klid a bezpečí. Jeho touha odpoutat se od předchozího života, žít jinak a lépe se střetává s drsnou skutečností. Hlavně je však ohrožena prostředky, které k dosažení svého cíle zvolil. Další vydanou knihou je *Ve tmě jsou jen temný stín* (1985). Jedná se o špionážní román širokého mezinárodního záběru. Východiskem je teheránská konference tří mocností v roce 1943 a jistý tajný protokol zachycený na filmu, jehož zveřejnění by nepochybně otřásl celým světem.

Simmelovy práce byly kritikou dlouhou dobu označovány jako „obyčejná literatura“. Za zlom v Simmelově tvorbě lze považovat román *A s klauny přišly slzy* (1987), v němž už nepokrytě klade důraz na závažnou tematiku. Autor se zde zabývá otázkou etiky vědců a vědecké práce, problémem možnosti zásahu do genetického vybavení člověka a jeho zásadní proměny. Americká a sovětská špionáž horečně usilují o výsledky úspěšného výzkumu, zaměřeného na genetické inženýrství. Jejich praktickým využitím by bylo možno zmanipulovat člověka tak, aby byl poslušnou loutkou v rukách svých vládců. Simmel zde vytvořil jakousi

moderní pohádku, ve které zápasí zlo, které má k dispozici nejmodernější způsoby zkázy, s dobrem, které přes všechna utrpení, smrt a zločiny nakonec vítězí.

Román *Na jaře zazpívá skřivan naposledy* (1990) se zabývá tématem globálního narušování životního prostředí. V roce 1993 vychází *I když se směju, musím plakat*. Dílo se skládá ze 3 oddílů, nazvaných „knihy“. Odehrává se počátkem 90. let 20. století po pádu berlínské zdi. Hlavním hrdinou je geniální instalatér a vynálezce „ekologického WC“ Michal Kafanke, který žije v NDR a je napůl Rus a napůl Žid. Po sjednocení Německa se pustí se sovětským poručíkem Leonem do výhodných nelegálních obchodů, ale nakonec o všechno přijde. V Německu se kvůli silicím xenofobním náladám necítí dobře, a proto s demobilizovaným Leonem vycestuje do SSSR. Je zaměněn za významného atomového vědce, který chce vyvézt své poznatky, a je vtažen do bláznivé honičky tajných služeb. Kniha je rovněž závažnou výpovědí o sjednocení Německa.

Sni svůj bláhový sen z roku 1996 je z velké části autobiografický román. V osobě sedmdesátiletého spisovatele Fabera se zde setkáváme s mladým vojákem ze Simmelovy prvotiny *Divím se, že jsem tak veselý*. Spisovatel Robert Faber ztratil chuť k životu i k psaní. Nečekaný telefonát mu připomene někdejší lásku Miru, s níž by se měl sejít ve Vídni. Cesta do rodného města v něm vyvolá nejen vzpomínky na nacistické pořádky, které tu kdysi zažil, ale přinese mu i šokující setkání s vnukem, o jehož existenci neměl dosud ani tušení.

Kniha *Muž, který maloval mandlovníky* (1998) pojednává o poznání, že štěstí je leckdy pouhá iluze. V románu *Láska je poslední most* (1999) řeší Simmel závislost lidstva na počítačové technice. Zatím poslední Simmelovou vydanou knihou je *Die Bienen sind verrückt geworden* (Mnichov 2001).

Kromě románů napsal Simmel také tři knihy pro děti. V roce 1976 vyšel *Autobus velký jako svět*. Skupinka dětí se vydává autobusem na zimní tábor do rakouských Alp. Jejich autobus se dostane do sevření laviny. Vychovatelka a řidič musí jednoho vážně nemocného chlapce dopravit k lékaři a ostatní děti zůstanou v autobuse samy. Na rozdíl od Simmelových próz pro dospělé všechno dobře dopadne – chlapec je zachráněn a děti se dostanou do bezpečí.

Další knihou určenou dětským čtenářům je detektivní příběh *Plakat přísně zakázáno* (1977). Odehrává se krátce po skončení druhé světové války, kdy ještě mnoho rodin žije v naději, že se prozatím nezvěstný otec nebo bratr vrátí ze zajetí domů, a kdy naopak řada podvodníků těží z jejich osamělosti. Děj je postaven na kamarádské soudržnosti, vzájemné důvěře rodičů a dětí a přirozeném smyslu pro spravedlnost v zápase proti vážnému nařčení spolužačky Márinky ze zcizení peněz vybraných na školní zájezd.

Moje matka se to nesmí dozvědět (1981) je napínavý příběh, který se točí kolem jednoho špatného vysvědčení. Dvanáctiletý Martin nechce přijít s pětkami na vysvědčení matce na oči.

Bojí se, že by to její nemocné srdce nevydrželo. Uteče proto z domova, ale naletí bandě lupičů. Nakonec všechno zachrání Martinova kamarádka a příběh dobře dopadne. V knize se Simmel pokouší řešit otázku častých dětských útěků z domova kvůli špatnému vysvědčení.

Simmel napsal také několik set časopisecky publikovaných povídek, úvah, soudniček, reportáží, fejetonů, glos a sklidil úspěch i jako dramatik. Hra *Spolužák* (1959), která poukazuje na kořeny fašismu v myšlení a životě malých lidí, byla uvedena na všech velkých německých scénách i za hranicemi. Hra se dočkala zfilmování s Heinzem Rühmannem v hlavní roli i televizní dramatizace. Za *Spolužáka* obdržel Simmel v roce 1959 první cenu v dramatické soutěži Národního divadla Mannheim.

Postupem času se J. M. Simmel stal velice populárním. Je jedním z nejvydávanějších německy píšících autorů – jeho romány byly přeloženy do 35 jazyků, počet výtisků přesáhl 75 milionů kusů, 12 románů bylo zfilmováno. Simmel se osvědčil jako poutavý vypravěč i jako společenský i morální kritik své doby. Představuje typ autora, jehož tematický záběr je až neuvěřitelně široký. Ve své tvorbě uplatňuje postupy kolportážní literatury výrazně tendenčně zaměřené a zpravidla i pokrokově angažované. Jeho romány kromě vzrušujícího děje, milostné zápletky, svižných dialogů i zřetelného smyslu pro detail obsahují vždy i perfektní popis a hlubokou znalost nejrůznějších společenských a sociálních prostředí, profesí a oblastí, které autor popisuje věrně a bez zábran.

Cesta Johanne Maria Simmela a jeho románů k uznání ze strany literární kritiky, a tím i k překonání hranice mezi brakem a uměním, však byla obtížná. V kulturních rubrikách renomovaných novin se o Simmelových knihách psalo jako o paskvilech a kýčích. Němečtí kritici ho také nazývali „hanobitelem vlastního hnízda, „brutálním lovcem úspěchu“, „triviálním literátem“, „bestsellerovým mechanikem“. Jeho knihy si však vydobily uznání i v očích seriózních literárních kritiků a oficiálních kulturních institucí.

Za své dílo obdržel Simmel řadu ocenění a vyznamenání. V roce 1981 mu byla udělena Kulturní cena německých svobodných zednářů. V roce 1984 obdržel vyznamenání od města Vídně – Grosses Goldenes Ehrenzeichen der Stadt Wien. Za humanistické poslání svých knih získal J. M. Simmel v roce 1991 velkou literární cenu Award of Excellence, udělovanou Society of Writers v New Yorku. Roku 1992 se autor stal nositelem Rakouského čestného kříže pro vědu a umění 1. třídy a roku 1993 obdržel od německého Pen klubu medaili Hermanna Kestena za zvláštní zásluhy o pronásledované autory. V březnu roku 2005 mu bylo na německé ambasádě v Bernu propůjčeno další vyznamenání – Bundesverdienstkreuz 1. Klasse.

Simmel sám o sobě řekl: „*Simmel jistě není žádný velký a vznešený spisovatel, který píše pro věčnost, ale zabývá se tématy, která jsou opravdu životně důležitá.*“